

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Vainionpää, J. (2023) Työn muutos ja tulevaisuuden osaamisvaatimukset ikääntyneiden hoitotyössä. Teoksessa Outinen, H. & Vainionpää, J. (toim.) GerDigiGame – teknologiataitoja ikääntyneiden hoitotyöhön. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, sarja B, raportteja 147, s. 16-22.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-88-5>

Työn muutos ja tulevaisuuden osaamisvaatimukset ikääntyneiden hoitotyössä

Jaana Vainionpää

Johdanto

Yhteiskuntamme on digitalisoitumassa nopeasti ja erilaisia teknologioita otetaan käyttöön enenevässä määrin. Siinä samalla muuttuu myös sosiaali- ja terveysala, jossa yhä enemmän painotetaan digitaalisten palveluiden käyttöä (Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma). Yhteiskunnan vaatimusten mukaan uusia digi- ja teknologiaratkaisuja kehitetään ja otetaan käyttöön koko sosiaali- ja terveysalalla, mukaan lukien ikääntyneiden hoitotyö. Työn muuttuessa digitalisaation myötävaikutuksesta, muuttuu myös sosiaali- ja terveysalan henkilöstön osaamisvaatimukset, rooli ja vastuut (WHO 2020).

Robottiikan ratkaisut, kuten lääkeautomaatti ovat jo käytössä monissa kodeissa, mutta myös erilaiset mobiilisovellukset tekevät tuloaan ja voivat olla apu ikääntyneiden hoidossa. Mobiilisovelluksilla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia esimerkiksi dementiaa sairastavien ikääntyneiden fyysisessä, psyykkisessä ja sosiaalisessa terveydessä sekä lisäävän kognitiivisia toimintoja ja kommunikointitaitoja (Brown & O'Connor, 2020). Digi- ja teknologiataidot sekä teknologiaosaaminen tulevat siis olemaan erottamaton osa sosiaali- ja terveysalan työtä. Hoitajat käyttävätkin työssään yhä enemmän erilaisia teknologioita sekä antavat hoitoa ja ohjausta erilaisten digitaalisten alustojen kautta (Skiba 2017). Kaiken

kaikkiaan hyvät digitaaliset tiedot ja taidot voivat parantaa potilaiden hoitoa ja terveydenhuollon suorituskykyä (Konttila ym. 2019), vähentää kustannuksia (Gastaldi & Corso, 2012) sekä lisätä kustannustehokkuutta ja mahdollistaa yksilöllisempää potilashoitoa (Tresp ym. 2018).

Teknologioiden ja digitalisaation hyödyt ovat siis moninaiset, mutta saadaksemme kaikki hyödyt käyttöön terveydenhuollon henkilöstön on kyettävä ottamaan vastaan digitaalinen terveydenhuoltoympäristö (Brown ym. 2020). Henkilökunta tarvitsee riittävät tiedot, taidot ja resurssit pystyäkseen hyödyntämään teknologioita potilastyössä.

Osaamisvaatimukset

Osaaminen (englanniksi competence) määritellään tiedoksi, taidoksi ja suorituskyvyksi, joihin vaikuttavat asenteet ja arvot, sekä taidoksi käyttää osaamista tilanteen vaatimalla tavalla (Opintopolku.fi). Digitaalinen osaaminen on osa jatkuvan oppimisen perustaitoja (Vuorikari ym. 2022). Euroopan komissio (2018) määrittelee digitaalisen osaamisen tietotekniikan itsevarmaksi, kriittiseksi, yhteistyökykyiseksi ja luovaksi käytöksi. Digitalisaatio ja teknologia vaativat sopeutumista ja uusia kompetensseja.

Terveydenhuollossa digitalisaation voidaan nähdä kokonaisuutena, joka vaatii monipuolista osaamista (Jarva ym. 2022). Terveydenhuollon ammattilaisten osaaminen digitalisaatioissa on kiinteästi yhteydessä hoitotyön klinisiin tietoihin ja taitoihin (Konttila ym. 2019). Lisäksi asiakkaat hakevat enemmän tietoa omasta terveydentilastaan ja lääketieteestä, mikä vaatii myös uudenlaista osaamista ja kohtaamista asiakkaiden ja potilaiden kanssa asioidessa (Nazeha ym. 2020).

Opetus- ja kulttuuriministeriön Osaamisen ennakkointi foorumi (2019) on nostanut terveysalan kasvavia osaamistarpeita vuoteen 2023. Osaamistarpeet on jaettu kahteen osaan: yleinen osaaminen ja työelämätaidot sekä perusdigitaidot. Lisäksi on eritelty tärkeimmät osaamistarpeet. Yleisiä osaamistarpeita on listattu 11, joista viisi liittyy suorasti tai epäsuorasti digi- ja teknologiaosaamiseen. Digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisaosaaminen sekä etä- ja virtuaalipalveluiden hallinta ovat esimerkkejä suorista digi- ja teknologiataitojen osaamistarpeista.

Epäsuoria puolestaan ovat esimerkiksi asiakaslähtöisten palveluiden kehittämisosaaminen sekä vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Edellä mainittujen lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriön Osaamisen ennakkointifoorumi (2019) on eritellyt tärkeimmät osaamistarpeet, joita on yhteensä 15. Näistä tärkeimmistä osaamistarpeista peräti 8 on suorasti digi- ja teknologiataitoihin liittyviä ja kaksi osaamistarvetta liittyy digi- ja teknologiataitoihin välillisesti.

Tulevaisuuden osaamisvaatimuksina hoitotyössä tarvitaan siis digitaalisten järjestelmien teknistä osaamista (Euroopan komissio 2018) ja digitaalisia valmiuksia (Brown ym. 2020). Lisäksi tarvitaan myös kykyä arvioida kriittisesti digitalisaation vaikutusta eettisen potilashoidon tarjontaan (Lupton, 2017) sekä ymmärrystä digitaalisten ratkaisujen parhaasta hyödyntämisestä (Borell 2016). Henkilökunnalla tulee olla ajantasainen tieto ja osaaminen digitaalisten laitteiden ja teknologioiden hyödyntämisestä työssä, sekä valmiudet tutkia kaikkia mahdollisia saatavilla olevia digitaalisen terveydenhuollon mahdollisuuksia. Lisäksi tarvitaan osaamista teknologioiden ja digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien ja perinteisten hoito ja kuntoutusmenetelmien yhdistämisessä sekä terveydentilan arvioimisessa digitalisten laitteiden välityksellä. (Jarva ym. 2022.)

Kaiken teknologian ja digitalisuuden keskellä ei kuitenkaan saa unohtaa hoitotyö syvintä olemusta, eli kommunikaatiota ja kanssakäymistä asiakkaiden ja potilaiden kanssa. Hoitajilla tulee olla osaamista tarjota potilaskeskeistä hoitoa digitaalisissa kanavissa, teknologioiden ja terveystieteiden käytössä (Jarva ym. 2022) sekä pystyä luontevaan kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen erilaisten teknologioiden välityksellä sekä teknologioiden äärellä (Konttila ym. 2019, Jarva ym. 2022,).

Digitalisuus ja teknologiat tuova mukanaan myös osaamistarpeen uudentyyppisestä eettisestä osaamisesta ja eettisistä tarpeista suojella asiakkaiden ja potilaiden dataa (Wadmann & Hoeyer, 2018) sekä vaatimuksen pystyä tekemään moraalisesti oikeita päätöksiä (Capurro, 2017). Esiin nousee myös osaamistarve teknologioiden oikeasta käytöstä (Konttila ym. 2019). Positiivisen hoitosuhteen luomiseksi asiakkaan ja ammattilaisen välille tarvitaan lisäksi avointa ja eettistä keskustelua (Konttila ym. 2019).

Osaamisen kehittäminen

Työympäristö muuttuu nopeasti, mutta nopeasti muuttuvat myös teknologiat ja viestintämuodot. Nopea muutos luo työhön tarpeen nopealle osaamisen ja tietojen päivittämiselle, jotta hoidon laatu, palveluiden saatavuus ja asiakkaiden osallisuus voidaan taata. (Mattson 2016, Ahonen ym. 2021.) Osaamisen asianmukainen saavuttaminen ja edistäminen edellyttävät säännöllistä arviointia ja koulutusta sekä halukkuutta ottaa teknologioita käyttöön (Ingebritsen ym. 2014).

Hoitotyöntekijöiden digitaalisten valmiuksien kehittäminen vaatii sitoutumista työnantajalta, päättäjiltä, hallintoelimiltä mutta myös hoitotyön tekijöiltä itseltään (Brown ym. 2020). Organisaation vastuulla on riittävien resurssien, laitteiden ja tilan järjestäminen teknologioiden käyttöönottoon. Erityisesti tarvitaan aikaa ja mahdollisuuksia oppia käyttämään uusia teknologioita. Koulutuksen on hyvä olla helposti saatavilla ja oikea-aikaista, sillä onnistuakseen käyttöönotto vaatii säännöllistä, hoitotyöntekijöiden osaamista ja tarpeita huomioivaa koulutusta. (Konttila ym. 2019.) Esihenkilöille jää suuri rooli henkilökunnan osaamisen edistämässä, taitojen arvioinnissa sekä tuen antamisessa digitalisaatioon liittyvissä muutoksissa (Laukka ym. 2022).

Positiivisten kokemusten on todettu lisäävänä kiinnostusta ja positiivista asennetta digitalisuuta ja teknologioita kohtaan sekä lisäävän digitaalista osaamista (Jarva ym. 2022, Konttila ym. 2019). Tämän vuoksi painoarvoa tulisi lisätä myös yksinkertaisesti teknologioihin tutustuttamiseen (Konttila ym. 2019), eli esittelyyn, kosketteluun ja matalan kynnyksen testaamiseen. Lisäksi digitalisaatiossa ja teknologioiden käytössä on tutkimuksissa havaittu positiiviseen ilmapiiriin parantavan jonkin verran asenteita ja reaktioita digitalisuuteen sekä teknologioiden käyttöönottoon. Terveysthuoltoalan ammattilaiset tarvitsevat siis myös kollegiaalista tukea uusien teknologioiden käyttöönotossa ja käytössä. Tämän vuoksi myös työpaikkojen sosiaaliseen ilmapiiriin tulee kiinnittää huomiota. (Konttila ym. 2019.)

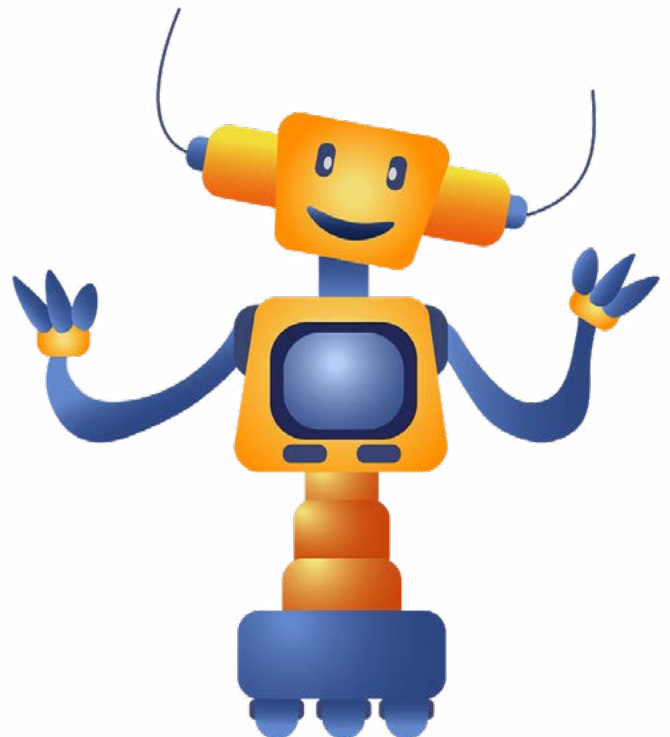
Edelleen vuonna 2022 osa terveydenhuollon henkilöistä raportoivat rajallises- ta digitalisesta osaamisesta sekä tästä johtuvasta riittämättömästä ymmärryk- sestä digitalisaation mahdollisuuksista terveydenhuollossa (Jarva ym. 2022).

Esimerkiksi syvällisen tiedon puute tietosuojasta ja perusteeton pelko sääntöjen rikkomisesta voivat yhdessä muodostaa esteen digitaalisten palveluiden käyttöönotolle (Egbert ym. 2019).

Lopuksi

Tulevaisuuden osaamisvaatimuksia terveydenhuollon ammattilaisille on paljon. Digitaalisen osaamisen lisäksi on myös muistettava perinteiset osaamisen tarpeet kliinisessä hoitotyössä ja kommunikaatiossa. Vaikka yhteiskuntamme digitalisoituu nopeasti, uusia teknologioita otetaan käyttöön enenevässä määrin ja digitalisaatiolla ja teknologioilla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia terveydenhuollon palveluihin. Kaikkia toimenpiteitä ei voi eikä ole mielekästä suorittaa digitaalisin keinoin. Tämän vuoksi on hyödyllistä yhdistää digitaalinen terveys perinteisiin keinoihin. (Jarva ym. 2022.)

Tulevaisuudessa on siis tärkeää muistaa koulutuksen, organisaation, esihenkilöiden ja yksilön oma vastuu digitaalisen osaamisen kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Valmistuessaan hoitotyön ammattilaisilla on opintojen tuomat perusvalmiudet digitalisaation ja teknologioiden käyttöönottoon. GerDigiGame-hankeessa pyritään kehittämään sekä ammattiin valmistuvien että ammatissa toimivien osaamista pelillistämisen avulla, luomalla terveydenhuoltohenkilökunnalle uusia tapoja kehittää osaamista.

Lähteet

Ahonen, O., Kouri, P., Salanterä, S., Liljamo, P., Kinnunen, U-M., Saranto, K. Numminen, J., Aho-Kontinen, A., Herukka, H. & Zewi-Kalliomaa, K. 2021. Sairaanhoidajaliiton digitaalisten sosiaali- ja terveystalveluiden strategia. Verkkojulkaisu. Viitattu 8.6.2023. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKE-wiTI9uc0bP_AhXv-ioKHRwgBGoQFnoECBQQAQ&url=https%3A%2F%2Fsairaanhoidajat.fi%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F05%2FE-health-1.pdf&usq=AOvVaw1q-JpSFtMk5if7Wgkvl4inj

Brown, J., Pope, N., Bosco A.M., Mason, J. & Morgan, A. 2020. Issues affecting nurses' capability to use digital technology at work: An integrative review. *Journal of Clinical Nursing*. 29:2801–2819. <https://doi.org/10.1111/jocn.15321>

Brown, A. & O' Connor, S. 2020. Mobile health applications for people with dementia: a systematic review and synthesis of qualitative studies. *Informatics for health & social care* 2020, VOL. 45, NO. 4, 343–359 <https://doi.org/10.1080/17538157.2020.1728536>

Capurro, R. 2017. Digitalization as an ethical challenge. *AI and Society*,32, 277–283. <https://doi.org/10.1007/s00146-016-0686-z>

Euroopan komissio. 2018. DigComp Framework. Verkkosivu. Viitattu 7.6.2023. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp/digcomp-framework_en

Egbert, M., Thye, J., Hackl, O.W., Müller-Staub, M., Ammenwerth, E. & Hübner, U. 2019. Competencies for nursing in a digital world. Methodology, results, and use of the DACH-recommendations for nursing informatics core competency areas in Austria, Germany, and Switzerland. *Informatics for health & social care* VOL. 44, NO. 4, 351–375. <https://doi.org/10.1080/17538157.2018.1497635>

Gastaldi, L. & Corso, M. 2012. Smart healthcare digitalization: Using ICT to effectively balance exploration and exploitation within hospitals. *International Journal of Engineering Business Management*, 4, e1–e13. <https://doi.org/10.5772/51643>

Ingebritsen, T., Georgiou, A., Clay-Williams, R., Magrabi, F., Hordern, A., Prgomet, M. & Braithwaite, J. 2014. The impact of clinical leadership on health information technology adoption: Systematic review. *International Journal of Medical Informatics*, 83, 393–405. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2014.02.005>

Jarva, E., Oikarinen, A., Andersson, J., Tuomikoski, A.-M., Kääriäinen, M., Meriläinen, M., & Mikkonen, K. 2022. Healthcare professionals' perceptions of digital health competence: A qualitative descriptive study. *Nursing Open*, 9, 1379–1393. <https://doi.org/10.1002/nop2.1184>

Konttila J, Siira H, Kyngäs H. Lehtinen, M., Elo, S., Kääriäinen, M., Kaakinen, P., Oikarinen, A., Yamakawa, M., Fukui, S., Utsumi, M., Higami, Y., Hikuchia, A. & Mikkonen, K. 2019. Healthcare professionals' competence in digitalisation: A systematic review. *J Clin Nurs*. 2019;28:745–761. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jocn.14710>

Laukka, E., Pölkki, T. & Kanste, O. 2022. Leadership in the context of digital health services: A concept analysis. *Journal of Nursing Management*. 30:2763–2780. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jonm.13763>

Mattson, T. 2016. eHealth and the law. Teoksessa: G. Erlingsdóttir, & H. Sandberg (Toim), eHealth opportunities and challenges: A white paper (pp. 13–18). The Putendorf Institute of Advanced Studies, Lund University.

Nazeha, N., Pavagadhi, D., Kyaw, B. M., Car, J., Jimenez, G., & Car, L. T. 2020. A digitally competent health workforce: Scoping review of educational frameworks. *Journal of Medical Internet Research*, 22:11, e22706. <https://doi.org/10.2196/22706>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Osaamisen ennakointifoorumi, Tulevaisuuden osaamistarpeet 2035. Verkkojulkaisu. Viitattu 6.6.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_1.pdf

Opintopolku. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.8.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428611>

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma. 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.8.2023. <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma/#/2/6>

Skiba, D. J. 2017. Nursing informatics education: From automation to connected care. Teoksessa: J. Murphy, W. Goossen, & P. Weber (edit). *Forecasting informatics competencies for nurses in the future of connected health* Vol. 232, pp. 9–19. Amsterdam, the Netherlands: IOS Press BV

Tresp, V., Overhage, J.M., Bundschuh, M., Rabizadeh, S., Fashing, P. A. & Yu, S. 2018. Going digital: A survey on digitalization and large-scale data analytics in healthcare. *Proceedings of the IEEE*, 104(11), 2180–2206. <https://doi.org/10.1109/JPROC.2016.2615052>

Vuorikari, R., Kluzer, S. & Punio, Y. 2022, The Digital Competence - Framework for Citizens. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.8.2023. file:///C:/Users/xtjava/Downloads/JRC128415_01.pdf

World Health Organization (WHO). 2020. Global strategy on digital health 2020–2025. World Health Organisation. Verkkojulkaisu. Viitattu 9.6.2023. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/344249>

Wadmann, S. & Hoeyer, K. 2018. Dangers of the digital fit: Rethinking seamlessness and social sustainability in data-intensive healthcare. *Big Data and Society*, 5, 1–13. <https://doi.org/10.1177/2053951717752964>